

กลุ่มภารกิจจดหมายเหตุและสารนิเทศท้องถิ่น

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยแม่โจ้

NORTH CLIPPING 2553/ 00047

ชื่อหนังสือพิมพ์
เชียงใหม่นิวส์

วันที่
25 เม.ย. 2553

ปีที่
19

ฉบับที่
6858

หน้า
5

ปราสาทศพของ ล้านนา

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
เชียงใหม่นิวส์	25 เม.ย. 2553	19	6858	5

ประ

เพณีวัฒนธรรมของคนล้านนาเมื่อมีคนตายจะต้องจัดพิธีงานศพขึ้นเพื่อเป็นการไว้อาลัยแก่คนตายอย่างสมเกียรติ พิธี

งานศพของคนล้านนาจะมีการจัดแต่งปราสาทใส่ศพประดับประดาด้วยดอกไม้สดหรือแห้งให้แลดูสวยงามนับว่าเพื่อเป็นการยกย่องผู้ตายให้ได้ขึ้นไปสู่สรวงสวรรค์ชั้นฟ้า

ปราสาทงานศพจะนิยมใช้ในพิธีงานศพของจังหวัดต่างๆ ในภาคเหนือเท่านั้น สันนิษฐานว่าน่าจะเป็นวัฒนธรรมที่รับมาจากเมืองเชียงรุ่งแห่งสิบสองปันนา ซึ่งถือว่าเป็นต้นตระกูลไทแต่ดั้งเดิม

รูปแบบของปราสาทงานศพมีด้วยกัน 2 รูปแบบคือ ปราสาทที่ทำด้วยไม้ ซึ่งเป็นวัสดุดั้งเดิมส่วนใหญ่ทำมาจากไม้ฉำฉา เพราะมีน้ำหนักเบาและเวลาเผาจะไหม้ไฟได้ง่าย ส่วนอีกรูปแบบหนึ่งจะเป็น

รอยรื่องเมืองล้านนาปีที่ ๑๒

นิมนต์พระสงฆ์ไปสวดที่บ้าน แต่ปัจจุบันความนิยมดังกล่าวลดลงจะมีให้เห็นและเหลืออยู่ก็เพียงชาวบ้านที่อยู่ในชนบท ที่มีบริเวณบ้านกว้างขวางพอที่จะตั้งปราสาทและทำพิธีศพได้ ส่วนคนในเมืองที่มีบริเวณบ้านคับแคบก็จะเอาศพไปตั้งไว้ที่วัด

วัดในแถบภาคเหนือจะต่างจากวัดของภาคอื่นๆ คือ ในวัดจะไม่มีเมรุเผาศพ เพราะการเผาศพจะได้เผาที่วัด แต่จะนำไปเผาที่สุสาน หรือ ป่าช้า คนล้านนาเรียก ป่าเหี่ยว นอกจากปราสาทที่พบอยู่ในพิธีกรรมงานศพของคน

วิวัฒนาการของปราสาท สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้โดยจะนำโต๊ะ เก้าอี้มาประดับในปราสาท เมื่อเวลาเผาแล้วก็นำโต๊ะ เก้าอี้เหล่านั้นไปมอบถวายให้กับวัดเพื่อใช้ในสาธารณะประโยชน์ต่อไป

ขั้นตอนการทำพิธีศพของคนในภาคเหนือ นั้น เมื่อมีคนตายขึ้น ทางบ้านโดยลูกหลานหรือญาติพี่น้องก็จะรีบไปติดต่อซื้อโลงศพและปราสาททันที การตั้งศพจะประกอบด้วยโลงศพมีการประดับประดาด้วยไฟสีหรือไฟกระพริบอย่างสวยงาม ก่อนที่จะนำโลงศพขึ้นบรรจุบนปราสาท จะมีการทำพิธีกรรมทางสงฆ์คือการทานปราสาทเสียก่อน โดยจะนิมนต์พระสงฆ์มาเป็นผู้ทำพิธีก่อนที่ชาวบ้านและบรรดาลูกหลานของคนตายจะช่วยกันยกโลงศพขึ้นบรรจุบนปราสาท ซึ่งพิธีทานปราสาทมักจะกระทำก่อนวันเผา 1 วัน

ในพิธีงานศพแถบหมู่บ้านรอบนอกจะนิยมจ้างวงดนตรีบรรเลงปี่พาทย์ หรือวงสะล้อซอซึงมาเล่นประกอบพิธีศพกันอย่างครึกครื้น การสวดศพส่วนใหญ่แล้วจะตั้งสวด 3-5 วันนิมนต์ศพไว้ที่บ้าน

ธรรมดาแล้ว ยังมีปราสาทอีกชนิดหนึ่งที่ใช้บรรจุศพของพระที่มรณภาพ จะแตกต่างกันในรายละเอียดและทำขึ้นอย่างสวยงามมากกว่าของคนธรรมดาส่วนใหญ่แล้วจะทำขึ้นเป็นรูปนกหัสติลิงค์ ซึ่งตามตำนานเชื่อว่า นกหัสติลิงค์เป็นนกในวรรณคดีไทยที่มีพลังกำลังมากเป็น 5 เท่าของช้าง และเป็นพาหนะของผู้มีบุญ ดังนั้นในพิธีงานศพของพระเถระเราจึงเห็นปราสาทบรรจุศพทำเป็นรูปนกหัสติลิงค์

การประดับประดางานศพของพระดูจะหรูหรามากกว่าของคนทั่วไป โดยเฉพาะระดับเจ้าอาวาสหรือ พระที่มีอายุพรรษามากๆ หรือเป็นที่เคารพนับถือของชาวบ้าน ก็จะจัดงานที่ยิ่งใหญ่มากขึ้นสำหรับการจัดงานศพของพระในภาคเหนือจะนิยมเก็บศพของพระไว้จนถึงหน้าแล้งหรือราวเดือนมีนาคมจนถึงเดือนเมษายน สิ่งที่น่าสังเกตอีกอย่างหนึ่งสำหรับพิธีเผาศพพระนั้นก็คือ พิธีจะจัดอยู่ในบริเวณวัดและจะทำการเผาศพพระในบริเวณนั้นเลย ซึ่งต่างจากของคนทั่วไปที่จะไม่ให้เผาในวัด

ชื่อหนังสือพิมพ์ เชียงใหม่นิวส์	วันที่ 25 เม.ย. 2553	ปีที่ 19	ฉบับที่ 6858	หน้า 5
---	--------------------------------	--------------------	------------------------	------------------

พิธีเผาศพแบบโบราณของคนเมืองล้านนา ถูกหรือฟื้นขึ้นอีกครั้งในงานพระราชทานเพลิงของจรัล มโนเพ็ชร ศิลปินพื้นบ้านล้านนาและผู้มีผลงานดีเด่นด้านวัฒนธรรม พิธีดังกล่าวจัดขึ้นตามความเชื่อแบบดั้งเดิมของคนเมืองเหนือ โดยจะเห็นวาทรงของปราสาทงานศพแตกต่างไปจากที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบัน เป็นปราสาททรงสูงไม่มียอด นอกจากนั้นในขบวนแห่ศพของคนเมืองยังมีความเชื่อเก่าแก่คือจะนิยมให้คนถือตุ่มสามทางสะพายย่ามใส่ข้าวตอกและคนหามโคมไฟ ตามความเชื่อของคนล้านนาว่าเป็นการนำทางผู้ตายไปสู่สรวงสวรรค์เดินนำหน้าขบวนแห่ศพ เมื่อเวลาที่ศพเคลื่อนมาถึงสุสานก็จะมีการจุดบอกไฟเพื่อให้เทวดารับรู้ สมัยก่อนการเผาศพจะนิยมเผาพร้อมกับปราสาทกลางลานในสุสาน

หลังจากที่ยุคสมัยของบ้านเมืองเปลี่ยนแปลงไปพิธีกรรมดังกล่าวก็เปลี่ยนแปลงไป เราจะได้เห็นว่าในสังคมปัจจุบันไม่ได้มีการเผาศพกลางแจ้งอีก

แล้ว ส่วนใหญ่จะนิยมเผาในเตาซึ่งไม่เป็นที่จุาดตาแก่ผู้พบเห็น อีกทั้งขั้นตอนต่างๆ ก็ถูกตัดทอนให้สั้นลง เช่น การจุดประทัด พลุ หรือบอกไฟ ที่คนล้านนามีความเชื่อต้องการส่งวิญญาณของผู้ตายให้ขึ้นสู่สวรรค์นั้น ปัจจุบันทางราชการมีประกาศห้ามจุดพลุ หรือบอกไฟในพิธีงานศพ เพราะทำให้เกิดเสียงดังเป็นที่รำคาญแก่คนในชุมชน

ปัจจุบันการทำปราสาทงานศพเหลือเพียงไม่กี่แห่งตามชุมชนหมู่บ้านต่างๆ ในจังหวัดเชียงใหม่ หมู่บ้านที่มีชื่อเสียงในการทำปราสาทงานศพก็ได้แก่ที่หมู่บ้านปากกอก อำเภอสารภี หมู่บ้านนี้ได้ชื่อว่าทำปราสาทงานศพมาเป็นเวลานานหลายชั่วอายุคนแม้ว่าบางบ้านจะเลิกทำอาชีพนี้แล้วก็ตาม แต่ส่วนใหญ่ชาวบ้านของที่นี่ยังประกอบอาชีพทำปราสาทงานศพกันอยู่

เจ้าของร้านปากกอกศิลป์ ซึ่งเป็นร้านทำปราสาทงานศพ คุณอินทรรทะวรรณ บอกว่า “เริ่มทำปราสาทสำหรับศพมากกว่า 30 ปีแล้ว โดยได้สืบทอดกิจการต่อจากพ่อหนานคำซึ่งเป็นบิดา เมื่อก่อนนั้นแถบอำเภอสารภีจะมีการทำปราสาทงานศพกันไม่กี่เจ้า แต่ที่หมู่บ้านปากกอกนี้ถือว่าพ่อหนานคำได้ทำขึ้นเป็นเจ้าแรก”

สนนราคาของปราสาทไม้ต่ำสุดนั้นราคาประมาณ 2,000 บาทเรื่อยไปจนถึงราคาหมื่นกว่าบาทก็มี แต่ที่เห็นมีราคาแพงมากๆ ก็เป็นปราสาทที่ทำเป็นรูปนกหัสดีลิงค์ ซึ่งบางครั้งต้องใช้เวลานานเกือบ 2 เดือน ราคาที่ตกประมาณ 8 หมื่นถึง 2 แสนบาทแล้วแต่ความยากง่ายของลวดลายและขนาดเล็กหรือใหญ่ด้วย

ปราสาทงานศพของคนล้านนานอกจากจะเป็นวัฒนธรรมตามความเชื่อที่ถูกถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษแล้ว ถ้ามองในแง่ของงานศิลปะถือได้ว่าเป็นงานที่สะท้อนฝีมือและความคิดในการสร้างสรรค์ที่ไม่มีชุมชนใดของประเทศเสมอเหมือนนอกจากบนผืนแผ่นดินล้านนาเท่านั้น

จักรพงษ์ คำบุญเรือง

jakpong@chiangmainews.co.th